

NEVÍM PROČ, ALE JISTO JE, ŽE JSEM ZA DVOJÍHO svého pobytu v Terstu byl hned po několika minutách jako doma — snad proto, že Terst je město skutečně světové, jehož každý obyvatel má příliš mnoho práce a příliš málo vůle, aby se staral o cizince, jichž mu vlny vyhodí na břeh jako mladých sardelek. Takto — již ten strážný desátník, který si mne hned na nádraží od hlavy k patě prohlížel, připadal mně jako slaneček, a já jím slanečky nesmírně nerád! Pak, ať se vrhneš, kam chceš, všude nos a plíce plny slaného vzduchu, lidé jakoby slanečkové v cylindrech i turbanech, sardelky v krinolinách a závojech, ulice jakoby koparská salina, a když k večeru vyšle moře obligátní svou slanou mlhu, která i žaluziemi dovnitř světnic své revmatické paprsky prodere, pak je celé město jako jediná slaná tuň a člověk se ráno škrábe a dívá se pak za nehty, nemá-li za nimi křišťálky chloridu sodnatého, jemuž kuchařky a jiné lučebně neuvědomělé organismy říkají sůl. I když se díváš s Nábřežiny nebo s Občiny nebo s terstského kastelu dolů na město, přes město na přístav, přes přístav ven na klikaté břehy istriánské a na to čarokrásné moře, čarokrásné ve všech barvách, ať modrozelené či zelenobílé či v dálce sněhobílé nebo zas černé jako hněv, zdá se ti, že divnou tu půvabnou barvitost působí sůl, jakýs „slaný tón“, že ve vzduchu třesou se miliardy drobných křišťálků, a konečně se ti zrak slaně rozsvrbí.

Ale krásný je Terst a je „svůj“. Má zvláštní svůj ráz celkem, ač jednotlivé části nejsou právě původní. Původní není ani to „staré město“, mající vůbec malebně špinavý a stlačený ráz starých měst italských, ani „nové město“, mající ráz bohatých moderních měst obchodních vůbec, ani ten vysoký kastel, podobný „schlossbergům“ a „zwingburgům“ jinde jako vejce vejci. Ale příroda učinila „to ostatní“, dala krásné

moře s rejdou pro tisíce stěžnů, půdu pro amfiteatrální výstup města, za městem zelenou, květnatou „campagnu“ pro krásné vily četných bohatců, za campagnou strmé výšiny divokého Krasu, s něhož vystupuje slunce bez krvavých červánků hned v plné zlaté čistotě své a vyskakuje vzteklá bóra jako vlk.

Mimo to, že mohou po ní zboží své připlavit nebo do ní vily své postavit, není Teršťanům mnoho do té přírody. Mnoho se tu přihodilo historického: cokoliv mezi Evropou a Afrikou, Itálií a Tureckem se tlouklo, zahnilo mocné vlny své až sem. Ale Teršťanům také do historie nic není, znají v historii jen čas budoucí, známo, čeho v něm očekávají. Mnoho tu a ve vřkolí zajímavého národopisného, avšak do toho Teršťanům také nic není, nanejvýš že to trochu překáží, nebo že to má být materiálem té historie budoucí, která ovšem bude zcela jiná, než jak ji sobě myslí. Vědy zde nekvěty nikdy, nač by právě teď začaly? Jenom obchod květl a květe, požívá všechny myšlenky, spotřebuje všechnu činnost. Ráno se čemelí lid na trzích a v přístavě, do večera se pracuje v kontoáru nebo v bursovních místnostech Lloydu, nejvýš navečer dovolí sobě v ekypážích výjížděku k Miramare, nebo pěší procházku po „corsu“, jehož jmeno víc slibuje než dává, či na molo San Carlo, či do městského lesíku. Ale tuze se chrání, aby zde v restauraci něco utratili, celá rodina sedne k jedné konvičce kávy; neníť „elegantní“, veřejně utrácet, a Teršťan dbá elegance. Výhod z peněz dopřeje sobě jen v domě svém, sedě hodně blízko železné kasy. Kasta „patriciů“, držená zde příkladem benátským, vzala r. 1814 za své, po ní nastala kasta mořskou solí zapáchajících kupců.

Jen Staré Město (původní to Terst, novější je přístaven na náplavce mořské) má život pestřejší, méně vypočítaný, život, jaký také jinde. Zde žijí prostí námořníci, nebo ti, kteří žijí bezprostředně od nich. Staré Město je vzdor své stlačnosti a snad právě pro ni malebné jako všechna města středověko-italského rázu, stěsnaná takřka na nehtu. Příkrou ulicí to jde vzhůru, pak přes schody, pak zas ulicí ještě příkřejší, pak zas přes schody, až asi v dvacátém patře k vrcholi pahrbku, na němž „zazděné zbytky římského chrámu“ a zarostlý, stinný hřbitov starý, kde dřímá zavražděný Winkel-

mann. A vpravo vlevo křížuje se síla uliček, často slepých, do nichž vstup či sestup či výstup a v nichž postup nejdívnějším schodovím. Nejsou nad sáh široky, často jen na loket, že sotva nebe viděti možno. Nejširší ulice je as na dva sáhy široká a běží dole podél vrchu, největší „piazza“ je as jako slušně veliká světnice prostorna. Avšak v těch tří- a čtyřpatrových domech bydlí plno a plno lidí, čilých, pracujících při otevřených dveřích, smějících se dokořán otevřenými okny hlasitě do světa. Ulice a dům je jedno, z okna do okna protějšiho natažen po sousedsku provaz, na němž se houpají právě vyprané podvlíkačky a košile, a na „piazze“ hrají děti v košilkách „špačka“ a „škrábky“ právě jako u nás.

Trattorie a kavárna tu jedna na druhé, do těch shluknou se k večeru sta a sta námořníků. Všechny jazyky světa zde pak hlaholí — četné víly míst těch rozumějí jim všem. Pračky jsou denně několikrát „na denním pořádku“, pak se vyžene vše na ulice a při pustém hluku tom umlkne náhle mandolina, která si tam v několikátém patře nahore po celý večer svou přežalostnou vedla. A když divoká ta smečka námořnická kolem tebe se žene, třeba se rychle přehnal, dlouho ještě cítíš ve vzduchu sůl a dehet.

II

TERST NEMÁ VLASTNĚ PŘÍSTAVU, JEN REJDU, velkou sice a prostrannou, ale nechráněnou přede všemi větry, ba některé paprsky „větrní růže“ mohou zde loděm být dost nebezpečny. Avšak pseudopřístav ten je přec jen vlastním srdcem Terstu, životní jeho otázkou, a pro navštěvovatele Terstu pramenem rozkošné zábavy.

Nábřeží tvoří kolem přístavu celý půlkruh, z jehož východního konce jako obrovský kamenný jazyk vybíhá diametrálně do moře násyp, „molo Theresiano“. Na konci mola je strmý maják, jehož dvakrát v minutě se otáčející svítilna varuje lodě, které by po večerní kanonádě chtěly přes přístavní řetězy ke kotvišti. Záhyb mezi molem a ostatním přístavem, „saccheta“, slouží porouchaným loděm co špitál, ač nejsou-li tak porouchány, že musí do arsenálu Tonellova pro zcela nová

žebra nebo do arsenálu Lloydova, jehož dílny a doky jsou tak velkolepy, že tam šest hodin hravě stráví i ten, který nerozumí pražádnému odboru lodního stavitelství. Zato je ostatní nábřeží a jsou ostatní mola (molo San Carlo [největší], Ferdinando, Sartorio) obklopena sty a sty zdravých cestovatelů plachtových či párních, kteří buď z dálky přibyli, aby zboží donesli, nebo čekají, aby nového nabrali. Švéd tu klidně vedle Turka, Tunisán vedle Amerikána, samý obchodník, zřídka kdy obrněný voják, který, je-li rakouským, mešká obyčejně v Polje nebo na jízdě cvičební, je-li cizím, přichází sem jen demonstrativně a snad proto, aby mělo „korrespondenz-bureau“ co telegrafovat. Člověk by neuvěřil, dívaje se na mnohou malou loď s dvěma tenkými stěžni a nízkou palubou, že odvážíla se sem ze Španěl, aby v terstském „mandracchiu“ (přístav vinní, oddíl to zvláštní) složila soudky drahého Xeresu, nebo na loď ještě menší, že přivezla až z Alessandrie ty krávy, vlastně celé sešité kravské kůže i s rohy a s nohami, jež se hned na palubě navrtají a jimž se nemilosrdně do břicha vrazí dlouhá roura, kterouž vytéká do sudů na nábřeží stojících nejčistší olivový olej. Člověk v Středozeší narozený a vychovaný, jehož fantazie byla si učinila zvláštní svůj skvělý pojem o těch „palácích mořských“ a „plovoucích pevnostech“, vůbec je při prvním pohledu s nábřeží do přístavu překvapenou nemyšlenou „malovelkostí“ těch lodí. Pražan by se vysmál, kdyby se mu řeklo, že párník, který koná pravidelné cesty kolem Istriie, bouřným Kvarnerem do Rjegy a dalmatských přístavů, je jen o poznání větší než párník, který ho vozívá v neděli po Vltavě do Závisti, a mnohem ještě menší lodě plachtové že konají cesty ještě delší. Teprv když začneš v spoustě lodí rozeznávat jednu od druhé, když popojdeš molem a náhle stojíš na př. u velkého párníku Lloydova, určeného pro Ameriku, nebo u anglického párníku, tak čistého jako skříň a tak vysokého, že vzdor výšce mola díváš se na palubu ještě jako do prvního patra vzhůru a ani již nevidíš, jak čistým plátnem ty pomocné barky, visící na něm jako dětské hračky, pokryty jsou, i tak dlouhého, že od konce ke konci pro tlustého již malá procházka, teprv pak jsi rád, že tě fantazie přece jen neklamala. Přístav co celek činí ovšem ihned

dojem velkolepý: mnoho set lodí, celý les stěžnů a komínů, mezi tím barek a traghettů hemžících se jako much, dále v moři ty hruškovité, mědí pobité plovoucí „boje“, o něž pevně zakotvené v čas bouře lodi zachytit se možno, pak moře širé, po němž lodě přicházejí i odcházejí — dojem velkolepý!

Mnohá loď je tichá a pusta, jako by na ní bylo vše vymřelo. Na palubě lodě vedlejší vidíš jediného člověka, pohodlně nataženého, smažícího se na slunci a snícího — nejspíš o ničem. Na palubě párníku za ním je již trochu živěji. Tři neb čtyři námořníci drhnou palubu, bude se lesknout jako světlice o velký svátek; okna v boku jsou odevřena a vyhazují jimi chmýří z vypáleného uhlí, kdežto po dřevěném můstku, z mola na palubu položeného, vozí zas po trakařích uhlí čerstvé a házejí je dovnitř lodě náhlým obratem. Jen u nádraží, jehož koleje vybíhají skoro až do moře, je stále ruch velký. Obrovskými hevery vybírá se tu z lodí zboží nebo dopravuje se na ně, mezi skladišti a loďmi pracují sta po pás nahých dělníků.

Ovšem také ostatní nábřeží je stále oživeno. Jsou tu velké hotely a kavárny s výhlídkou na přístav, je tu rybí trh, na němž již o třetí hodině ranní vše živo, a jemuž lapení obyvatelé moře dodávají netušené pestrosti. Zde, jakoby hromada růží, lesknou se krásné rybky červené, locardi, vedle se modrá houf scombrů, dále je houf stříbrných sardel, na ošatkách pyšní se mujál (zivolo), chutná trilja či barboni, již naznačují ti co „gospodsku ribu“ („pesce di Signori“) a ještě chutnější luben či branzino, zde tě poutá placatost sfolie a nevýslovná ošklivost jiných rybích tvarů, po stolech svijí se ouhoři pod nožem rybákovým a lezou raci všech velikostí a maličností, v mohutném černém brnění i v průsvitném bílém rouchu nevinnosti, kdežto vedle zas ve škopku mrtvě leží protivná sepie, vypadající jako vyvržené právě vnitřnosti volské.

Navečer, kdy chlad vábí k procházce na molo San Carlo, dostaví se k přístavu také svět elegantní; o půlnoci, kdy párník Lloydu odjíždí do Benátek, nebo ráno, kdy odtamtud přijíždí, což se střídavě děje třikrát v témdni, nebo v jiné hodiny denní, kdy párníky odjíždějí do Poljy, Rjegy a dále, je tu plno cestovatelů, nosičů a vozejčkářů terstských hotelů.

Mezi tou elegancí a světem spěchajícím prohání se síla malých praktikantů námořnictví, kluků jako bys je byl právě z dehtu vytáh, a sotva sobě jeden vyžebře krejcar, pustí se hned o něj do hry s ostatními.

V nedělní dopůldne skví se přístav v lesku svátečním. Paluby svítí bělostí, ve výši kvetou pestré zástavy všech národů. Lodě jsou zcela pusté, jen u jednotlivých slyšíš z vnitřku hvizdot či zpěv, jako by se tam někomu stýskalo. Lodníci byli oblékli pruhované čisté košile a procházejí se po nábřeží; zpod lakovaného kloboučku vyplývá angličtina, zpod fezu řečtina, zpod turbanu — nejčistší slovanština. Avšak sotva udeřila druhá hodina odpolední, rázem se vše změní. Máť odjet zábavný párník buď do Koparu (Capo d' Istria) nebo do čarovného Peranu (Pirano). Kajuty a paluba jsou v okamžiku plny, na nábřeží je síla až přehlasitě se bavících diváků, a když se párník konečně hne, výská paluba a molo a s nábřeží křičí sta hrdel: „Signor capitano, con tutta la forza!“ A pak se už nábřeží vzdor největším parnům nevyprázdní, vždy přichází víc a více lidí s bílými svými, modře podšitými slunečníky — odbývá se „tombola“ či prostě „bola“, loterie, k níž si kupovali po celý týden losy a jejíž největší výhra obnáší asi 200 zl. Tu je pak křiku a vřavy, když se táhne číslo za číslem a každé je podél nábřeží opakováno tisícerými ústy, až zanikne někde v dálce, ve vnitřku kaváren. Po tombole se trochu rozejdou, nebo sestupují se do nových houfů, zpívají písně ne právě pěkné aniž právě krásně, a zatančí si přenešený sem z Benátska „Manferin“.

Ale když spustí déšť, jenž je tu obyčejně hned lijákem, rozběhne se rázem vše. Jen líný námořník, ležící na palubě, pohne sebou toliko, aby přes sebe přetáhl kus voskovaného plátna, a pak nechá liják klidně dále plácet neb bubnovat. Provazy lodí jsou těžky a visí mrtvě dolů, voda vaří se v milionech bublin, přístav vypadá co nejsmutněji. Však když zalehne do přístavu vichr, tu je zas pohled jiný, velkolepě dojemný. Obrovská těla lodí trou se jako ledové kry o sebe, řetězy rachotí, všeobecný hlukot, poprask a hýkání, a provazy ve výši šlehají divoce vzduchem, vítr se v nich zachycuje, hvízdá a úpí a celý přístav zní jako zoufalá, divoká harfa Eolova.

STRAVA TU NENÍ ŠPATNA, ZA MNOHO ALE TAKÉ nestojí. Mořské ryby jsou tak největší pochoutkou, ale jen pro cizince; pro domácího je pochoutkou kousek „del presciutto crudo“, surové šunky, a k tomu salát, malý kopřivovitý „tegolino“ nebo o něco šťavnatější „romana“. Privil jsem již, že Teršťan nemiluje útraty pohospodské. V krásné bursovní kavárně obrovského, všem možným sídlům sloužícího Lloydova paláce vysedí půl dne a přečte všechny noviny světa i se svým „Il Cittadino“, „Osservatore Triestino“, „Tergesteo“, „Monsieur de Trieste“ a humoristickým „Il Diavoletto“, „Baba“, „L' Asino“, aniž by hrdlo jen sklenicí vody spláchnul. Nějakého „Chlumeckého“ Teršťan nezná, nanejvýš že si zajde dopůldne do „pastizerie“ Urbanidovy, aby zde vypil skleničku likérové míchaniny, jež sluje „Garibaldi“ nebo „Menabrea“ nebo „Cialdini“ nebo koho právě politická móda jmenuje, a přikousl kousek či dva kousky pečiva, „paste“ — všechno dohromady nanejvýš za dva šestáky, i s tou politickou demonstrací.

Cizinec je ovšem poukázán na hotel, jako tento na něho. Zde najde pestrou smíšeninu kuchyň celého světa, francouzskou mrkvovou polívku „à la julienne“ pod dvacaterým názvem, co „suppe santé“, co „bonne femme“ atd., italskou pečení na rošti, anglický beefsteak, turecký pilaf. Také se může co nováček napálit a dát si místo polívky „zuppa di pedocchi“ (krásný název: „polívka z mořských vší“!); dostane pak něco uvařených černých mušlí — bez polívky. K tomu špatnou, zimniceplodnou vodu, v troubách přiváděnou odněkud až z Nábřežiny, přiváděnou po tak dlouho, pokud nezanikne v některé z tajných prohlubin Krasu, a ještě horší, často jako celý špitál vonící kyslici (z Rohyče štýrského nebo odkud), zato ale velmi dobrá vína. Kdo má druhého dne čas na bolení hlavy, nechť se napije šampanujícího červeného „Rifosco“ nebo bílého perlícího „Prosecco“; kdo nemá času nebo chce se dát na moře, sáhne k sprostému, trochu přitřpklému, ale výtečnému „vino nero“ (černé víno).

Spotřeba potravin, zvláště zelenin, je velmi značná, tržů

je všude plno a na všech je velmi živo a pestro. Zvláštní tu ovšem trhy pro zeleniny, zvláštní trh pro dřevěné uhlí, trh pro chléb vesměs bílý, tuze nadělaný, hodící se místo sucharu k vínu, velký trh pro ovoce, „piazza delle legne“, na němž co hlavní ovoce oranže a — velké bochníky sýru, trh pro drůbež, k níž se zde počítají také — želvy. Na trzích mluví se slovansky a italsky, němčině prodavači nerozumějí. Paniček kupujících velmi tu málo, samá zdravá služka ze slovanského okolí, nebo také tučný fráter kapucín, nesoucí koš na ruce a pasoucí veselé oči své na zboží i na kuchařkách. Koupí-li kuchařka želvy, sváže jim provázkem zadní nožky a nese je jak česká kuchařka kuřata nebo sele, jenže je nebohá, trpělivá želva něma a nekvičí. Na trzích je hluk až omamující, neboť prodavačky i prodavači doporučují zboží své hlasitým křikem; zvlášť poslednější dovedou rozevřít ústa, že až k neuvěření. Jen prodavači promes, jichž je všude po Terstu jako napršených žab, obcházejí s podloudným úsměvem, rozšířeným přes celý obličej, tiše a nabízejí „šťěstí“ jen šepotavě, aby je nezaplašili.

Dovoz k trhům začíná již dlouho před slunce východem, ač trh sám trvá přes celé parné dopůldne až k polednímu, kdy pak pravidelný větřík, „maestrale“, vzduch zas poněkud ochladí. Ležíš pohodlně v posteli své, když náhle k ránu vyskočíš poděšen, jako by tě byl nožem v ucho bod. Nový výkřik, táhlý, zoufalý, pronikavý poučuje tě, že něco strašného děje se dole na ulici. Přikročíš k oknu, vytrhneš žaluzie a spatříš dole v ulici — oslíka, klusajícího pod těžkým nákladem — právě zas zdvihá hlavu, aby rozmrkávající se den znovu pocítil melodickým pozdravem. Bydlíš-li na ráně, dá ti několik set oslů „dobré jitro“ své a můžeš se vmyslit do pyšné posice velkého pána. Ale dlouho, velmi dlouho nenavykne člověk tomu oslovství, jež nemá ani nejmenší podoby s tradičním „ia“.

Zde je osel již domácí květinou. Elegant nerozpakuje se ani na okamžik zapřáhnout si oslíka do drahého vozíku nebo vyjet si „oselmo“ na procházku. A přec je elegant terstský pravým elegantem, terstská elegance v oděvě, ovšem čistě francouzsky moderním, je dobře pověstna a lze jen dobrou tu pověst potvrdit. Jenže se vkusnost ta jeví mnohem častěji na mužských než na ženských. Ženské vidíš často arci v hedvábu, ale

prostovlasý, někdy učesány, mnohem častěji zoufale rozčuchány. Začíná zde tak trochu Itálie. —

IV

„PUSTÍME-LI SLOVANSKOU VICHŘICI NA VÁS, smete vás do moře,“ hrozila jednou stará „Presse“ terstským Italianissimům. Ona ale, ta vichřice totiž, učiní něco i bez milostivého dovolení, poněvadž zadržováním síla její jen roste. Alespoň tolik učiní, že si bude moci rovněž panský foukat s Krasu jako doklepávající zde již vichřice s Apennin.

Násilná ruka terstských Italianissimů, věčně lichocených, mnoho spáchala zlého na zdejších Slovanech. I teritoriální stráž, arcizje čistě slovanská, musila nyní zmizet — k nemalé as radosti teritoriální té stráže samé. Někdy se podobá, že nebozí Slovánkové netroufají se ani po domácku sobě odychnout. Starou slovanskou kytkářku jen s tíží přivedeš k tomu, aby cenu udala po slovensku, zakusilať příliš mnoho útržek. Mladá je již troufalejší, oči se jí zajiskří, dívá se na tebe co na přítele, jakmile promluvíš slovensky. Stáli jsme jednoho podvečera na úbočí Občiny s přítelem Čechem a počítali podle sekundové rafije otáčení se svítilny na majáku. A kdo šel kolem nás, zůstával radostně stát a počítal polohlasitě s sebou, divě se té divné naší, ale zcela mu srozumitelné „slovenštině“. To jsou maličkosti, je-li pravda? — maličností je také, že ty tisíce dělníků mlčky jdou z práce městem, hlasitě a vesele se ale rozhovoří, jakmile se dotknou počátku campagne. Jsou v městě na půdě jim nepřátelské, v kraji ale cítí vzduch svůj, vzduch každým dnem živější, každým dnem více „jejich“. V městě jsou časté rvačky, Dalmatinec, Horvat, Slovinec jsou při nich věrní spojenci; mimo město probouzí se duch slovenského národa klidně, ale neodolatelně. V Terstu je jediná, pěkná sice a k Slovanům pohostinná, přec ale jen trochu mrtvá „čitalnica“; městečka v kraji mají ale již hojně čitalnic svých, živých a působivých, a každým rokem se počet jich množí. Náhle budou Slovenci v Krajině i Gorici, v území i istriánském kraji zcela živi — není pochybnosti, jak pak to bude vypadat v Terstu, Muji, Koparu, Piranu atd.

Již nyní zjevuje se slovanský živel tak silně v Terstu, že vystačí na zcela pěknou italskou žloutenici. Ne na korsu, ale na trzích, ne v Tergesteu, ale v přístavě. Nedělní dopůldne patří zcela Slovencům. Naženou se také z venkova do kostelů, spravovaných vlasteneckými kněžími, tisíce jich přichází z kraje k oltářům sv. Antonína, a když se pak rozejdou městem, květe všude veselost a zvoní smích. I hbitý jazyk Italiánův se zarazí a mlčky i s obdivem dívá se urputný měšťák na ty spanilé Slovinky, jež mu tu napršely jako květy se zdravého stromu. Nevím, mám-li říci, že jsou Slovinky území terstského a istriánského předmětem obdivu pro každého malíře, nebo mám-li říci, že jsou „čarokrásné“, tolik ale řeknu, že jsou nejkrásnější děvčata na světě. Vzrůst jejich je ztepilý, obyčejně vysoký, tvář krásně oblá, pleť pečlivě chráněná a hebounká, tváře jako růže, oko jako porosená fialka. A k tomu jich kroj! Sněhobílá „peča“, vroubená krajkami, splývá jim jako závoj nevěstě se šije, tvoříc přes téměř pěkný hřeben, široké rukávy kmentové košile vybíhají taktéž v krajky, sukně je tmavě hedvábná, širokou světlou pentlí barevnou lemována, od krku splývá k zemi otevřená tunika hedvábná bez rukávů, šněrovačka je nízká a vyšívaná, přes prsa jde bělostí se skvoucí šátek a na nadrech je upjata růže neb karafiát — bez květiny na nadrech dívka ani nevyjde. Není lze pomyslit sobě jasnějšího, květnatějšího zjevu! I stařeny mají vesměs vzácnou „krásu stařiny“ — osud, práce a utrpení proryly jim snad čelo, vyhubly tvář, ale obličej je vzdor nabyté ostrosti pravidelný, dojemný.

Nejveselejší podívaná je na sta dětí v čas „birmy“ (biřmování). Kolem každého dítěte jde houf dorostlých, příbuzní a příbuzné, kmotři a kmotry. Každý z těch má povinnost koupit dítěti v den ten cukrových preclíků, čím víc tím líp, preclíky se navlekou na šňůru, převěsí přes rameno a prsa jako šerpa, a malé biřmovanče kráčí pyšně a pevně, třeba by náklad a parno namáhaly se pýchu jeho splést.

Terst je také jakoby střediskem (a bude jím vždy víc) všech slovanských živelů, které sídlí na Jadru a pod ním, nejvíc ovšem Horvatů, horvatských Přímořanů a Dalmatinců. V přístavě je nejzajímavější Dalmatinec, na trhu pak Čič.

Čičové jsou divným, truchlým konečkem na velkém kmenu slovanském. Sídli v nevelkém počtu na horách severní Istriie. Jejich jazyk je dvojitý, slovenština smíšená s horvatštinou, a slovenština smíšená s italštinou. Jich šat je skoro týž jako Slováků nitranských, jejich historie sestává z jediné pověsti: že prý se za nějakého Otakara přistěhovali sem z Čech. Národními písněmi, posud ještě nikým nesepsanými, jsou bohatí, škol mají málo, úrodné půdy ještě míň, jsou chudí, velmi chudí. Do istriánských měst a do Terstu přicházejí mužové jejich s dřevěným uhlím, ženy s některými chudými výrobky domácími a s kořením. Již na cestě do Terstu žena žebře na každém kolemjdoucím. Měšťák ví, že má nebohá žena daleko, cesty že jsou takřka neschůdné, náklad velký, hledí ji tedy utisknout, přinutit, aby prodala co nejlaciněji, ba nechá ji schválně nepovšimnutu po celý den stát v pláči vedle jejího zboží. Podařilo-li se jí sežebrať na bídný nocleh, zůstane do druhého dne, nepoštěstilo-li se, vezme zase náklad, připojí se ke krajanům svým a kráčí hladova zpět do svých hor, zpívajíc s ostatními smutné jich písně. Je to jedna z nejdojemnějších elegií nezaviněné chudoby, jsou to ale — jen Slované!

Také Čech zde najde dost a dost krajanů. Může u „vlasteneckých“ krejčí, ševců a rukavičkářů, kteří ale o vlastenectví ničeho nevědí, ošatit se od hlavy až pod patu; může se také jinak restaurovat v osterii „u města Prahy“, což bych mu však právě neradil. Nejvíc krajanů máme ovšem mezi vojáky nahoře na kastelu. Když jdeš dvorem a mluvíš se svým soudruhem česky, přestane dělostřelec náhle své řemení natírat, zavolá dovnitř „cimry“: „Vencl, pojd' sem!“ a celá tlupa vyhrne se, aby se za tebou dívala. A když se díváš na čouhající do města dělo a ptáš se soudruha: „Jaké to asi dělo?“, odpoví vedle stojící poddůstojník rychle: „Prosím — 24liberní!“